

Kalkınma Planlarındaki Gençlik Politikaları Üzerinden Genel Bir Değerlendirme

A General Evaluation of Youth Policies in the Development Plans

Hasan AKAY

Dr., Gençlik ve Spor Bakanlığı,

hasanakay2@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0002-9531-4875>

Makale Başvuru Tarihi: 02.08.2023

Makale Kabul Tarihi: 24.12.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

ÖZET

Bu çalışmada Türkiye için önemli birer vizyon belgesi niteliği taşıyan Kalkınma Planlarında ülkenin gelecek misyonları olan gençlere yönelik politikaların hangi konular ekseninde ele alındığının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Kalkınma Planları periyotlar halinde ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve sağlık gibi gelişim endeksini yukarı yönlü ilerletecek konularda hedeflerin belirlendiği politika belgeleri niteliğindedir. Gençler Kalkınma Planlarında dönemin şartlarına göre korunan, gelişen, misyon yüklenen, umut bağlanan ve nihayetinde ülkeyi kalkandıran bir konumda bulunmuşlardır. Bu konularına göre gençler, Kalkınma Planlarındaki politikalarda çeşitli başlıklar adı altında değerlendirilmişler ve mevcut siyasal iktidarların himayesinde çeşitli uygulamalar ile sosyo- kültürel, istihdam ve sağlık gibi alt başlıklardaki faaliyetlere konu olmuşlardır. Sonuç olarak Kalkınma Planlarında gençlik politikaları 1980'lere kadar soyut anlamda ve korunaklı bir anlayış ile politika edilmiş, 2000'lere gelene kadar sosyal ve kültürel anlamda gelişimleri konularına dönük politikalar belirlenmiş ve günümüze kadar da ülkenin gelecek liderleri misyonu ile önceki planların konu başlıklarına ek olarak teknolojik gelişmelere ayak uyduran ve bunun yanında inovasyon da üreten bir rol model olmaları için politikalarda yer almışlardır. Ancak gençler ile ilgili politikalar Kalkınma Planlarında devlet politikası ile hükümet politikaları arasında somut ve soyut hedeflerin birbiri içine girdiği bir paradokstan sıyrılmamışlardır.

Anahtar Kelimeler:

Kalkınma Planları,

Gençlik,

Gençlik Politikaları,

ABSTRACT

In this study, the aim is to evaluate the axes on which policies for young people, the future pillars of the nation, are addressed in the Development Plans, which serve as crucial vision documents for Turkey. Development Plans are periodic policy documents in which targets are set on issues such as economic, social, cultural and health that will improve the country's development index upwards. In the Development Plans, young people have been in a position to be protected, developed, given a mission, hoped for and ultimately to develop the country according to the conditions of the period. Based on this perspective, young people have been assessed across multiple categories within the policies outlined in the Development Plans, and they have been the focal point of various initiatives and activities falling under subcategories like socio-cultural, employment, and healthcare, all under the guidance of the current political authorities. As a result, in the Development Plans, youth policies were made in an abstract sense and with a sheltered understanding until the 1980s, policies for their social and cultural development were determined until the 2000s, and until today, with the mission of the future leaders of the country, in addition to the topics of the previous plans, they have been included in the policies in order to be a role model that keeps up with technological developments and also produces innovation. Nonetheless, policies concerning young people have remained entangled in the paradox between state and government policies within the Development Plans, where tangible and abstract objectives coexist.

Keywords:

The Development Plans,

Youth,

Youth Policies,

Önerilen Alıntı (Suggested Citation): AKAY, Hasan (2023), "Kalkınma Planlarındaki Gençlik Politikaları Üzerinden Genel Bir Değerlendirme", **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, S.6(4), ss.1278-1297, Doi: <https://doi.org/10.33712/mana.1347889>

1. GİRİŞ

Günümüz dünyasında gençler, toplumların dönüşümünde ve kalkınmasında kilit bir role sahiptir. Toplumların en dinamik ve yenilikçi kesimi olan gençler, potansiyel enerjileri ve yetenekleri ile hayati fırsatlar sunarlar. Bu farkındalıkla beraber, Türkiye'nin kalkınma planlarında gençlik politikalarına neden yer verildiği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye, geniş bir genç nüfusa sahip olan bir ülkedir. Bu genç nüfus, ülkenin geleceğinin şekillenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, gençlerin ihtiyaçlarına uygun politikalara ve programlara odaklanmak, Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınması için vazgeçilmezdir. Buradan hareketle gençlik politikalarına neden Türkiye'nin kalkınma planlarında yer verilmesi gerektiğine dair bazı nedenler şu şekilde tasniflenerek özetlenebilir;

- **Gençlerin Potansiyeli:** Gençler, enerjileri, yetenekleri ve yenilikçi bakış açılarıyla toplumların ve ekonominin gelişimine katkıda bulunabilirler. Gençlerin yeteneklerine yatırım yapmak, üretken bir işgücü yaratmak ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi desteklemek için önemlidir.
- **Eğitim ve İstihdam Fırsatları:** Türkiye'nin kalkınma hedeflerine ulaşması için gençlerin eğitim ve istihdam fırsatlarına erişimi sağlanması gerekmektedir. Gençlik politikaları, eğitim sistemini güçlendirmek, mesleki eğitim programları oluşturmak, işgücü piyasasına uyumlarını sağlamak ve genç işsizliğinin azaltılmasını hedeflemek gibi alanlara dönük olması önem arz etmektedir.
- **Sosyal Katılım ve Liderlik:** Gençlerin topluma aktif katılımı ve liderlik potansiyellerinin desteklenmesi, demokratik ve sivil toplum kuruluşlarının güçlenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Gençlik politikaları, gençlerin siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda etkin rol almalarını teşvik etmeli ve onların görüşlerinin duyulmasını sağlamalıdır.
- **Dijital Dönüşüm ve İnovasyon:** Dijital dönüşüm ve teknolojik ilerlemeler, gençlerin hayatlarını ve toplumu derinden etkileyen alanlardır. Gençlik politikaları, gençlerin dijital okuryazarlık ve teknoloji becerileri kazanmalarını sağlamalı, dijital girişimciliği teşvik etmeli ve inovasyonu desteklemelidir.
- **Sağlık ve Refah:** Gençlerin sağlık ve refahı, toplumun genel refahının temel bir unsuru olarak kabul edilir. Gençlik politikaları, gençlerin fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlıklarının korunmasını, cinsel sağlık hizmetlerine erişimlerini ve madde bağımlılığı gibi risklere karşı korunmalarını sağlamalıdır.

Bahsi geçen konulardan yola çıkarak oluşturulan kalkınma planları içerisinde böylesi kapsamlı gençlik politikalarına ulaşılamamıştır. Mevcut planlar gençlik politikalarını ana hatlarıyla ve genelde dönemin tecrübelerinden esinlenerek hazırlanan konu başlıklarında gençlere yönelik politikalar soyut bir şekilde ele alınmıştır.

Kalkınma Planlarında gençlik politikalarının genel hatlarıyla değerlendirmek ve konu hakkında çıkarımlarda bulunmak çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Konu kapsamında Dünyada ve Türkiye'de genç nüfusun genel durumu ve dünya ülkelerinde uygulanan gençlik politikaları incelenmiş ve bu kapsamda Türkiye'deki gençlik politikaları Kalkınma Planları ekseninde incelenip değerlendirilmiştir. Bu çalışma ile Türkiye'nin kalkınma planlarında gençlik politikalarına yer verilmesi gençlerin toplumsal, ekonomik ve siyasi alanda daha etkin bir şekilde katılımlarını sağlayarak ülkenin sürdürülebilir kalkınması için büyük bir öneme sahip olduğu görülmüştür.

2. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GENÇ NÜFUSUN DURUMU VE GENÇLİK POLİTİKALARI

Genç kavramı, dünya genelinde ülkeler arasında farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Bazı ülkelerde 18-24 yaş aralığı genç olarak kabul edilirken, diğer ülkelerde bu yaş aralığı 15-29 olarak belirlenebilmektedir. Bu farklılıkların nedeni, ülkelerin kendi nüfus profillerine, sosyal ve ekonomik koşullarına göre belirledikleri politikalarda yatan farklılıklardır (Işık, 2016). Dünya ülkelerinin gençlere yönelik tanımlarında ve politik yaklaşımlarında bu farklılık göze çarpmaktadır.

ABD'de gençlere ilişkin tanımlar, federal hükümet tarafından belirlenmemiş olup, 50 eyaletin her biri kendine özgü tanım yapma hakkına sahiptir. Ancak, gençlik ile ilgili olarak federal hükümet çeşitli programlarda ya da inisiyatiflerde belirli yaş aralıklarına referans gösterir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, gençlik işsizliği ile ilgili olarak 16-24 yaş arasını kullanır. Ayrıca, gençler için sağlık politikalarında 18-24 yaş aralığı

bazen “*genç yetişkin*” olarak anılır (Cantekin, 2019). Bununla birlikte, ABD’de gençlerin tam olarak hangi yaş aralığında kabul edildiği konusunda yasal bir standart bulunmamaktadır.

İngiltere’de gençleri, bazı programlar ve politikalar 15-24 yaş aralığını genç olarak tanımlamaktadır. Ayrıca İngiltere’de, “*Gençler İçin Ulusal Hizmet Çerçevesi*” adlı programda 14-25 yaş aralığı, gençlerin ihtiyaçlarını karşılamak için temel alınan yaş aralığıdır. Bunun yanı sıra, gençlikle ilgilenen kuruluşlar ve vakıflar, gençleri 12-25 yaş aralığında kabul etmektedirler. İngiltere’de gençlik politikaları, eğitim, iş imkânları, sağlık, sosyal fırsatlar gibi farklı alanlarda özel olarak tasarlanmıştır. Gençlik için özel programlar ve politikalar, gençlerin özgün ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır. Yaş aralığı ne olursa olsun, gençler geleceğin inşasında önemli bir rol oynadığı ve bu nedenle gençlere özel politikalar ve programlar sunulması hususu İngiltere’de gençlik politikaları oluşturmada belirleyici rol oynamaktadır (Çelik, 2019).

Almanya’da gençlerin tanımı, interdisipliner çalışmalar, politikalar ve programlar kapsamında değişkenlik göstermektedir. Ancak, genellikle 14-27 yaş aralığı genç olarak kabul edilir. Bundesjugendring adlı kuruluş da, gençlerin yaş aralığını 14-27 olarak tanımlayan bir gençlik politikası belirlemiştir (dbjr.de). Almanya’da, gençliğe yönelik programlar ve politikalar, eğitim, iş imkânları, sağlık, sosyal fırsatlar gibi farklı alanları kapsar. Gençlik politikaları, gençlerin özgün ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamaktadır. Federal Gençlik Bakanlığı, gençler için federal politikalar ve programlar oluşturmayı ve koordine etmektedir. Almanya’da gençler, toplumdaki değişimleri, yenilikleri ve gelişmeleri takip eden, aktif katılımcılar olarak görülmektedir. Bu nedenle, Almanya’da gençlere özel programlar ve politikalar, gençlerin geleceğe hazırlanmasına yardımcı olmak, özgür düşüncelerini ifade etmelerini teşvik etmek, karar alabilme becerilerini geliştirmek gibi hedefleri göz önünde bulundurur (Asutay, 2017).

İsveç’te gençler, genellikle 13-25 yaş aralığı olarak kabul edilir. Gençlik politikaları, bu yaş aralığındaki bireylerin ihtiyaçlarına yönelik olarak özellikle eğitim, sağlık, iş ve kariyer olanakları, spor ve kültürel etkinliklere yönelik programlar ve hizmetler sunmayı amaçlamaktadır. İsveç’te, gençlik politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması için ayrılmış bir bakanlık yoktur. Bunun yerine, farklı bakanlıklar gençlik konuları için sorumluluk taşırlar ve gençlik programları, kaynakları ve hizmetleri sağlamak için sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlarla işbirliği yaparlar. İsveç’te, gençlik politikalarının genel hedefi, gençlerin kendileriyle ilgili karar alma süreçlerinde yer almalarını, kendi hayatlarını daha iyi yönlendirebilmelerini ve geleceklerini planlamalarını sağlamaktır. Bu doğrultuda, gençlere liderlik, sosyal beceriler ve işletme becerileri gibi çeşitli alanlarda eğitim ve desteğin yanı sıra, gençlere yeteneklerini keşfetme ve kendilerini ifade etme fırsatları sunan atölyeler ve etkinlikler de düzenlenmektedir (Baş, 2019).

Japonya’da gençlerin tanımı, genellikle 15-24 yaş aralığında yapılmaktadır. Ancak, bazı programlar ve politikalar 10-29 yaş aralığını içermektedir. Japonya’da, gençlik politikaları eğitim, iş ve kariyer olanakları, gençlerin karşılaşılabilecekleri psikolojik, sosyal ve kültürel sorunlara yönelik destek hizmetleri gibi konularda çalışmalar yürütmektedir. Gençler, topluma entegrasyonu ve güçlendirilmesinde önemli bir role sahip olarak görülür ve gençlere sunulan hizmetler, toplumda tam katılım ve seslerini duyurma haklarına saygı göstermeyi amaçlamaktadır. Japonya’da, gençler için özel programlar ve politikaların yanı sıra, Gençlerin Sosyal Refahı Yasası adlı yasa, gençlik hizmetleri için bir çerçeve sağlamaktadır. Bu yasa, gençlik gruplarına, toplum hayatına aktif katılım ve yetişkin hayatına hazırlık için fırsat ve hizmetler sunarak, gençlerin sosyal refahını korumayı amaçlamaktadır (Erol, 2013).

Çin’de gençler, 14-35 yaş aralığı olarak kabul edilir. Gençlik politikaları, bu yaş aralığındaki bireylere yönelik eğitim, iş ve kariyer olanakları, sağlık hizmetleri, kültürel etkinlikler, spora erişim gibi birçok konuda hizmetler sağlamayı amaçlamaktadır. Çin’de, gençlerin yaşam standartlarını yükseltmek, onların fikirleri ve yetenekleri ile toplumsal gelişmeye katkıda bulunmalarını sağlamak hedeflenmektedir. Gençlerin ekonomik ve sosyal hayatta tam katılımı, aktif ve bilimsel düşünebilen bireyler olarak yetişmeleri ve toplumda liderlik rolleri üstlenmeleri için desteklenmektedir. Çin gençlik politikaları, devlet liderliği altında olup, gençler arasında liderlik ve sosyal beceriler gibi çeşitli alanlardaki eğitim programları, gençlerin sosyal hizmet alanında gönüllü olarak hizmet etmeleri ve işletme fikirlerini geliştirmeleri için fon kaynakları sağlaması gibi hizmetleri sunar. Bunun yanı sıra, gençlerin sağlık ve psikolojik destek gibi temel ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan hizmetler de bulunmaktadır (Erol, 2013). Tablo halinde söz konusu ülkelerdeki genç nüfus (15-24 yaş arası) oranları şu şekilde incelenebilir;

Tablo 1. Dünya Ülkeleri Toplam Nüfus Miktarı ve Genç Nüfus Oranı

Ülke	Toplam Nüfus (2021-2022 Tahmini)	Genç Nüfus Oranı (%)
ABD	332,9 milyon	13,33
İngiltere	68,2 milyon	11,27
İsveç	10,4 milyon	9,44
Almanya	83,1 milyon	9,72
Japonya	125,3 milyon	9,15
Çin	1,4 milyar	11,44

Tabloya bakıldığında, ABD'nin genç nüfus oranının diğer ülkelere kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir. İngiltere ve Çin, genç nüfus oranlarının birbirine benzer olduğu ülkeler arasındadır. İsveç ve Almanya'nın genç nüfus oranı da birbirine oldukça yakındır. Ancak, her bir ülkenin toplam nüfusu, bu genç nüfusun sayısını etkileyebileceğinden, sadece genç nüfus oranlarına bakarak kapsamlı bir analiz yapılamaz.

Genç nüfus oranları, bir ülkenin genç nüfusunun oransal olarak ne kadar büyük olduğunu gösterir (Ünal, 2015). Genç nüfusun oranı ve gençlik kavramının nasıl yorumlandığının yanında, gençlerin eğitim hakkı, iş olanakları, sağlık hizmetlerine erişim gibi birçok faktör de analiz edilerek, bir ülkenin genç nüfusunun refahı hakkında daha kapsamlı bilgi edinilebilir (Kaya, 2014).

Nihai olarak, gençliğin tanımı ve yaş aralığı ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Bununla birlikte, gençliğin yaş aralığına bağlı olarak tanımlanması yeterli değildir. Gençliğin, fiziksel, ruhsal, zihinsel ve sosyal özellikleri de göz önünde bulundurularak tanımlanması gerekmektedir. Buna ek olarak da gençlere özel politikalar oluştururken, yaş aralığının yanı sıra genç nüfusun yaşadığı coğrafyadaki sosyo-kültürel durumlarının göz önünde bulundurulması önemli bir etkidir.

Türkiye'de gençlik, nüfusun yüzde 50'sini oluşturan 15-29 yaş aralığı olarak kabul edilmektedir (Atak vd., 2016). Ancak, gençliğin tanımı sadece yaş aralığına bağlı değildir. Gençlik, bireyin kendini keşfettiği, kariyerine yön verdiği, sosyal ve kültürel uyum sağladığı bir süreçtir. Bu nedenle gençlik kavramının tanımında yaş aralığına ilaveten, bireyin fiziksel, ruhsal, zihinsel ve sosyal özellikleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkiye, genç bir nüfusa sahip olan bir ülkedir. 2022 yılı itibarıyla 0-24 yaş aralığındaki nüfusun oranı %49'dur (TÜİK, 2023; Eurostat, 2023). Bu da, Türkiye'nin çoğunluğunu genç nüfusun oluşturduğunu gösterir. Türkiye genç nüfusu verileri şu tablo halinde şu şekilde gösterilebilir (TÜİK, 2023);

Tablo 2. Yaş Grupları ve Cinsiyete göre Türkiye'deki Nüfus Oranları

Yaş Grubu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Toplam Nüfus	Nüfusun Yüzdesi
0-4	4,229,069	4,046,474	8,275,543	%10,18
5-9	4,520,528	4,321,619	8,842,147	%10,88
10-14	4,479,629	4,296,467	8,776,096	%10,77
15-19	4,257,964	4,072,239	8,330,203	%10,22
20-24	4,035,632	3,877,625	7,913,257	%9,71
Toplam	21,522,822	20,614,424	40,137,246	%49,76

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere, Türkiye'nin nüfusunun yaklaşık yarısı genç nüfustan oluşmaktadır. Ayrıca, genç nüfusun yüzde 49,76'sını kadınlar, yüzde 50,24'ünü ise erkekler oluşturmaktadır. 0-4 yaş aralığındaki çocukların oranı %10,18 iken, 5-9 yaş aralığındaki çocukların oranı %10,88'dir. 10-14 yaş aralığındaki çocukların oranı %10,77, 15-19 yaş aralığındaki gençlerin oranı %10,22'dir. 20-24 yaş aralığındaki gençlerin oranı ise %9,71'dir.

Nüfusun cinsiyet dağılımına baktığımızda, her yaş grubunda nüfusun büyük bir kısmı erkeklerden oluşmaktadır. Ancak, 0-4 yaş aralığındaki çocukların oranı kadınların bir miktar fazla olması dışında neredeyse eşit dağılım göstermektedir. Bu veriler Türkiye'nin genç nüfus yapısı hakkında fikir vermektedir. Bu genç nüfusun eğitimi, iş imkânları, sağlık hizmetlerine erişimi ve sosyal fırsatları konularında özel programlar ve politikalar geliştirilmesi gerektiği açıktır.

Cinsiyet dağılımına baktığımızda, Türkiye’deki genç nüfusun cinsiyet dağılımı hemen hemen dengelidir. 2021’de erkeklerin genç nüfusa oranı %50,7 iken kadınların oranı %49,3’tür (TÜİK, 2022). Eğitim düzeyine baktığımızda ise Türkiye’deki genç nüfusun eğitim durumu giderek yükselmektedir. 2022’de 15-24 yaş aralığındaki nüfusun %44’ü en az ortaöğretim mezunuyken, %25’i yükseköğretim düzeyinde eğitim almıştır. Ancak bu rakamlar erkeklerde daha yüksek iken, kadınlarda daha düşüktür. Özellikle doğu ve güneydoğu illerimizde eğitim seviyesi genelde daha düşüktür (TÜİK, 2023).

Türkiye nüfusunun genel yapısına baktığımızda ise, 2022 yılı itibariyle nüfusun yaklaşık %51 kadın, %49’u erkektir. Yaş dağılımına baktığımızda, %28’i 0-19 yaş aralığında, %9’u da 65 yaş ve üzerindedir (TÜİK, 2023). Bu veriler Türkiye’deki genç nüfusun durumu hakkında genel bir fikir vermiş olsa da her bölgenin, şehrin ve hatta köyün kendine has nüfus yapısı vardır.

Genel olarak özetlemek gerekir ise; Türkiye, 2022 itibariyle yaklaşık 83 milyon nüfusa sahip ve nüfusun ortalama yaşı 32’dir. Genç nüfus, genellikle 15-24 yaş aralığındaki kişileri kapsar ve Türkiye’de bu yaş aralığındaki nüfus yaklaşık 13 milyon kişidir (TÜİK, 2023). Türkiye’nin genç nüfusu, ülkenin ekonomik ve sosyal gelişimi için önemli bir rol oynamaktadır. Ülkedeki genç nüfusun eğitim, iş bulma ve girişimcilik fırsatlarına erişimi, Türkiye’nin kalkınması açısından kritik öneme sahiptir.

Sonuç olarak, Türkiye’nin genç nüfusu ülkenin geleceği için önemli bir potansiyel taşıyor ancak bu potansiyelin tam olarak gerçekleştirilmesi için çeşitli sorunların çözümüne odaklanılması, bu çözümler ile ilgili olarak devlet tarafından politikaların belirlenmesi ve uygulanması gerekmektedir. Bu kısımdan itibaren, Türkiye Cumhuriyeti için periyodik olarak ilan edilen ve birer vizyon belgesi niteliği taşıyan Kalkınma Planları yüzeysel bir şekilde incelenmiş ve sonrasında bu planlarda “gençlerin” hangi konularda ele alındığı ile ilgili değerlendirme ve tartışmalara yer verilmiştir.

3. TÜRKİYE’DEKİ KALKINMA PLANLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Türkiye’nin kalkınma planları, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan gelişmesine yardımcı olmak amacıyla belirlenen hedefler, politikalar ve stratejilerden oluşan belgelerdir (Yıldız, 2019). Bu planlar, belirli bir süre boyunca (5 yıl) uygulanarak, ülkenin kalkınmasını hızlandırmayı hedefler ve bu yönde politikalar belirler.

Türkiye Cumhuriyeti, tarihi boyunca birçok kalkınma planı ve programı uygulamıştır. Türkiye’nin asıl kalkınma planları, İkinci Dünya Savaşı sonrasında başlamıştır. İlk kalkınma planı 1963-1967 yılları arasında uygulanmıştır. Günümüze kadar geçen sürede, Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısının değişmesi nedeniyle, bu planlar da farklı alanlara odaklanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin tüm kalkınma planları ve özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarındaki Sanayi Planları şu şekilde özetlenebilir;

- **Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1933-1937):** Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk sanayi planıdır. Planın amacı, ülkenin sanayileşmesini sağlamak ve tarım sektörünü modernize etmektir (Şenel Uzunkaya, 2020).
- **İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı (1938-1942):** İlk planın hedeflerine ek olarak, üretimin artırılması, işsizliğin azaltılması ve dış ticaret açığının kapatılması amaçlanmıştır (Şenel Uzunkaya, 2020).
- **Üçüncü Beş Yıllık Sanayi Planı (1943-1947):** İkinci planın hedeflerine ek olarak, savaş yıllarından kaynaklı ekonomik sorunların üstesinden gelinmesi hedeflenmiştir (Şenel Uzunkaya, 2020).
- **Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967):** Türkiye’nin ilk resmi kalkınma planıdır. Planın amacı, ekonomik büyümeyi hızlandırmak ve sanayileşmeyi teşvik etmektir. Bu plan, ülkede sanayileşme eksenli bir kalkınma hedefi doğrultusunda hazırlanmıştır. Plan, üretim ve alt yapı çalışmalarına ağırlık verirken, tarım ve hizmet sektörleri hakkında herhangi bir detaylı planlamaya ve hedefe yer verilmemiştir (BBYKP, 1962).
- **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972):** İlk planın hedeflerine ek olarak, sosyal kalkınma ve bölgesel gelişme konuları da plana dâhil edilmiştir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Sanayi Planı’nın ardından ülkede demokratikleşme ve refah seviyesinin yükselmesi hedefleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu plan temel olarak sosyal hizmetler, tarım, turizm, konut, sağlık, eğitim ve sanayi sektörleri ile ilgili hedeflerden oluşmuştur. Plan, daha fazla sınıai yatırım yapılması hedefi doğrultusunda sanayi sektörüne daha çok önem vermiştir (İBYKP, 1967).
- **Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977):** İkinci Kalkınma Planı’nın hedeflerine ek olarak, dış ticaret dengesinin korunması, enerji sektöründe bağımsızlığın sağlanması ve çevre koruma konuları da plana dâhil edilmiştir. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, silah sanayisi ve barış gücü temelli sınır ötesi

faaliyetlerin artması ile ülkede ekonomik bir durgunluğun olduğu dönemde hazırlanmıştır. Daha çok sanayileşmeye odaklanan bu plan, petrokimya, otomobil, inşaat, elektronik gibi yatırımların önceliklerini belirlemiştir. Ayrıca tarım sektörü de planın dikkat çeken başlıklarındandır (ÜBYKP, 1972).

- **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983):** Planın amacı, Türkiye'nin ekonomik yapılarını yeniden yapılandırmak ve özel sektörün gelişimini teşvik etmektir. Türkiye'nin sanayileşmesine öncelik veren bir plan olarak hazırlanmıştır. Bu nedenle Üçüncü Kalkınma Plan'ında olduğu gibi petrokimya, otomobil, inşaat ve elektronik gibi sektörler yatırım yapılması planlanmıştır. Ayrıca tarım sektörünün de desteklenmesine devam edilmesi hedeflenmiştir (DBYKP, 1978). Sanayileşme yanında, Dördüncü Kalkınma Planı'nda eğitim, sağlık, ulaştırma ve enerji gibi diğer sektörler de önemli yer verilmiştir. Bu sektörlerdeki hizmetlerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi de planın hedefleri arasında yer almıştır (DBYKP, 1978). Plan dönemi boyunca hedeflenen büyüme oranı yıllık %5,8 olarak belirlenmiştir. Ancak, plan dönemi boyunca ülkede yaşanan siyasi ve ekonomik sorunlar planın uygulanmasını engellemiş ve hedeflenen büyüme oranı gerçekleştirilememiştir (BEBYKP, 1984). Dördüncü Kalkınma Planı Türkiye'nin sanayileşme ve ekonomik gelişme hedeflerine yönelik önemli adımlar içeren bir plan olmasına rağmen, siyasi ve ekonomik sorunların etkisiyle beklenen sonuçları gösterememiştir (Türkdoğan, 2009).
- **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989):** Dördüncü planın hedeflerine ek olarak, tarım sektörünün modernize edilmesi, sanayi sektörünün rekabet gücünün artırılması ve yatırım ortamının iyileştirilmesi hedeflenmiştir. 1980 askeri darbe sonrası ekonomik kalkınma, özelleştirme, liberalleşme, ihracatı artırma gibi hedefler belirlenmiştir. Plan, imalat ve inşaat sektörlerini vurgularken, turizm, enerji, petrol gibi sektörler de değinmiştir (BEBYKP, 1984). Bu plan dönemi, Türkiye'nin ekonomik açıdan istikrarlı bir dönem yaşadığı dönemlerden biri olmuştur (ABYKP, 1989). Bu plan döneminde, öncelikli olarak sanayileşmeye ve sanayi sektöründeki ihracatın artırılmasına odaklanılmıştır. Diğer yandan tarımsal üretim dağılımındaki dengesizliğin azaltılması, turizm sektörünün teşvik edilmesi, enerji sektöründe yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması gibi diğer alanlara da öncelik verilmiştir (BEBYKP, 1984). Plan dönemi boyunca hedeflenen büyüme oranı %5,4'tür (BEBYKP, 1984). Bu oranın gerçekleştirilmesi ise, özellikle sanayi sektöründeki yatırımların artırılması ve tarım sektöründeki verimliliğin artırılması sayesinde mümkün olmuştur (BEBYKP, 1984). Beşinci Kalkınma Planı, Türkiye'nin ekonomik istikrarını önemli ölçüde artırmış ve ülke ekonomisi açısından olumlu sonuçlar vermiştir (ABYKP, 1989). Ancak, plan dönemi boyunca başta döviz kuru istikrarsızlıkları olmak üzere bir takım dış ve iç ekonomik sorunların yaşanması, planın bütün hedeflerinin gerçekleştirilmesine engel olmuştur (Aydın ve Taşkın, 2016). Beşinci Kalkınma Planı Türkiye'nin ekonomik istikrarını artırma hedefi doğrultusunda bir plan olmuş ve bu hedefe doğru önemli adımlar atılmıştır. Ancak, planın hedeflerinin tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için çeşitli dış ve iç faktörlerin etkisinin minimize edilmesi sonucu ile plan dönemi sona ermiştir (Yalçın vd., 2011).
- **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994):** Planın amacı, Türkiye'nin ekonomik büyümesini sürdürmek, enflasyonu kontrol altına almak ve dış ticaret açığını azaltmaktır (ABYKP, 1989). Plan dönemi, Türkiye'nin ekonomik açıdan zorlu bir dönem yaşadığı zamanlardan biridir. Altıncı Kalkınma Planı, özellikle yerli sanayinin geliştirilmesi, tarım sektörünün modernleştirilmesi ve ihracatın artırılması gibi hedefleri içeren bir plan olarak hazırlanmıştır. Diğer yandan planın bir diğer hedefi de kamu kesimi harcamalarının azaltılması ve özelleştirme adımlarının hızlandırılması olmuştur (ABYKP, 1989). Plan dönemi boyunca hedeflenen büyüme oranı %5,1'dir (ABYKP, 1989). Ancak, plan dönemi boyunca yaşanan ekonomik krizler, yüksek enflasyon oranları ve yüksek faiz oranları nedeniyle bu hedef gerçekleştirilememiştir. Bu dönemde, özellikle döviz kuru istikrarsızlıkları planın uygulanmasını zorlaştırmıştır (Çelik ve Çetiner, 2019). Öte yandan, Altıncı Kalkınma Planı döneminde Türkiye'nin özelleştirme, serbest piyasa ekonomisi ve küreselleşme adımlarını hızlandırdığı bir dönemdir. Bu anlamda, plan dönemi Türkiye'nin ekonomik yapılanması ve yönetiminde önemli değişimleri beraberinde getirmiştir (Aydın ve Taşkın, 2016). Altıncı Kalkınma Planı dönemi Türkiye için zorlu bir süreç olmuştur. Planın hedefleri açısından önemli adımlar atılmış olsa da, ekonomik sorunlar ve aksaklıklar planın uygulanmasını zorlaştırmıştır (Ersungur ve Topcuoğlu, 2014).
- **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000):** Planın hedefleri arasında, Türkiye'nin sürdürülebilir bir ekonomik büyüme sağlaması, sosyal adaleti sağlaması ve insan kaynaklarını geliştirmesi yer almıştır (YBYKP, 1995). Bu plan dönemi, Türkiye'nin ekonomik açıdan büyüme ivmesi kazandığı bir dönem olmuştur. Yedinci Kalkınma Planı, öncelikli olarak sanayi sektörünün geliştirilmesine, ihracatın artırılmasına, Türkiye'de faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesine, altyapı

yatırımlarının artırılmasına ve turizm sektörünün teşvik edilmesine odaklanmıştır (YBYKP, 1995). Plan dönemi boyunca hedeflenen büyüme oranı yıllık %7 olarak belirlenmiş (YBYKP, 1995), bu hedefin gerçekleştirilmesi büyük ölçüde plan döneminde yapılan reformlar ve özelleştirme adımları sayesinde mümkün olmuştur (Çelik ve Çetiner, 2019). Yedinci Kalkınma Planı döneminde Türkiye, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası finansal kuruluşlardan önemli ölçüde kredi almıştır. Bu krediler, Türkiye'nin ekonomik büyümesine katkı sağlamıştır. Ancak, Yedinci Kalkınma Planı dönemi boyunca Türkiye'nin beklenmedik dış ve iç ekonomik sorunlar yaşaması planın tam olarak gerçekleştirilmesine engel olmuştur. Özellikle Rusya ve Yugoslavya gibi ülkelerle yaşanan siyasi ve ekonomik krizler, Türkiye'nin ihracatının azalmasına neden olmuştur. Yedinci Kalkınma Planı Türkiye'nin ekonomik büyüme hedeflerine doğru önemli adımlar attığı bir plan olmuştur. Ancak, dış ve iç ekonomik sorunlar bu süreci tam manasıyla gerçekleştirilmesine engel olmuştur.

- **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005):** Planın amacı, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını hızlandırmak, eğitim ve sağlık sektörlerini geliştirmek ve çevre koruma konularına daha fazla önem verilmesini sağlamak olmuştur (SBYKP, 2000). Bu plan dönemi de Türkiye'nin ekonomik açıdan zorlu bir dönem yaşadığı zamanlardan biridir (Aydın ve Taşkın, 2016). Sekizinci Kalkınma Planı, özellikle dış ticaretin artırılması, teknolojik gelişme, sanayinin geliştirilmesi, tarımın modernleştirilmesi, istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmanın bölgesel olarak dengeli bir şekilde gerçekleştirilmesi gibi hedefleri içeren bir plan olarak hazırlanmıştır (SBYKP, 2000). Bu plan dönemi boyunca, Türkiye'nin hedeflediği büyüme oranı yıllık %5 ila %6 arasında değişmiştir. Ancak, plan dönemi boyunca Türkiye, özellikle uluslararası finansal krizler ve 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz nedeniyle zorlu bir süreç geçirmiştir. Türkiye'nin özelleştirme ve serbest piyasa politikalarına bağlılığı devam etmiştir. Bu anlamda, plan dönemi Türkiye'nin ekonomik yapısında önemli değişimleri beraberinde getirmiş ve özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi ve finanse edilmesi gibi konulara ağırlık verilmiştir (SBYKP, 2000).
- **Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013):** Planın hedefleri arasında, Türkiye'nin ekonomik büyümesini sürdürmesi, sosyal kalkınmayı sağlaması, bölgesel gelişmeyi teşvik etmesi ve çevre koruma konularına daha fazla önem vermesi yer almıştır (DKP, 2006). Bu plan dönemi, Türkiye'nin ekonomik açıdan hızlı büyüdüğü ve yükselen bir ekonomi haline geldiği bir dönem olmuştur (Ataşi ve Cebeci, 2022). Dokuzuncu Kalkınma Planı, özellikle ekonomik büyümenin sürdürülebilir olması, üretkenliğin artırılması, rekabetçiliğin artırılması, istihdamın artırılması, insan sermayesinin geliştirilmesi, sanayinin modernleştirilmesi ve bölgesel olarak dengeli bir kalkınmanın sağlanması gibi hedefleri içeren bir plan olarak hazırlanmıştır (DKP, 2006). Bu plan dönemi boyunca, Türkiye hedeflediği yıllık büyüme oranı %6 ila %7 arasında değişmiştir (DKP, 2006). Plan dönemi boyunca, Türkiye'nin ekonomisi önemli ölçüde büyümüş, özellikle imalat sanayi, turizm, finans ve inşaat sektörlerinde büyüme yaşanmıştır. Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde, Türkiye'nin uluslararası alanda yatırım çekme potansiyeli yüksek olmuş ve doğrudan yabancı yatırım girişi önemli ölçüde artmıştır. Bu dönemde ayrıca, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik yolunda attığı adımlar da, Türkiye'nin ekonomik yönelişinde önemli bir rol oynamıştır (Çelik ve Çetiner, 2019). Dokuzuncu Kalkınma Planı dönemi, Türkiye'nin ekonomik yapısında önemli değişimleri beraberinde getirdiği ve hızlı ekonomik büyüme dönemi olmuştur. Plan dönemi boyunca, Türkiye'nin ekonomik hedeflerine doğru ciddi adımlar atılmış ve Türkiye, yükselen bir ekonomi olarak dünya pazarında kendisine güçlü bir şekilde yer bulmuştur.
- **Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018):** Planın amacı, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına odaklanmak, istikrarı sürdürmek, büyümeyi hızlandırmak, işsizliği azaltmak ve yoksulluğu önlemektir (OKP, 2013). Onuncu Kalkınma Planı, özellikle hizmet sektörünün geliştirilmesi, sosyal güvenlik sisteminin güçlendirilmesi, kamu yönetiminin modernleştirilmesi, üretim yapısının çevresel sürdürülebilirliğinin sağlanması, bölgesel ekonomik farklılıkların azaltılması gibi hedefleri içeren bir plan olarak hazırlanmıştır (OKP, 2013). Bu plan dönemi boyunca, Türkiye hedeflediği yıllık büyüme oranı %5 ila %6 arasında değişmiştir (OKP, 2013). Ancak, plan dönemi boyunca Türkiye, özellikle dünya ekonomisinde yaşanan durgunluk ve bölgesel siyasi krizler nedeniyle zorlu bir süreç geçirmiştir. Onuncu Kalkınma Planı döneminde, Türkiye özellikle ticaret alanında önemli adımlar atmış ve Asya, Körfez ve Afrika ülkeleriyle ticaret hacmini artırmıştır. Bu dönemde Türkiye, uluslararası finans piyasalarının da dikkatini çeken bir ülke haline gelmiştir. Onuncu Kalkınma Planı dönemi, Türkiye'nin ekonomik yapısında önemli değişimleri beraberinde getirmiş ve Türkiye ekonomisine önemli katkılar sağlamıştır. Ancak, iç ve dış etkenler nedeniyle ekonomik hedeflerin tamamen gerçekleştirilemeyebileceği bir dönem olmuştur.

- **Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023):** Planın hedefleri arasında, Türkiye'nin teknolojik ve inovasyon alanında ilerleme kaydetmesi, insan kaynaklarının geliştirilmesi, çevrenin korunması ve sürdürülebilir bir ekonomik büyüme sağlanması yer almaktadır (OBKP, 2019). Bu plan dönemi, Türkiye'nin ekonomik açıdan yine zorlu bir dönemden geçtiği zamanlardan biri olmuştur. Onbirinci Kalkınma Planı, özellikle verimliliği artırmak, yenilikçi ekonomik yapıya yönelmek, sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda kaynakları kullanmak, rekabetçi yapısını güçlendirmek, nitelikli insan kaynağını artırmak, bölgesel kalkınmayı artırmak gibi hedefleri içeren bir plan olarak hazırlanmıştır (OBKP, 2019). Bu plan dönemi boyunca, Türkiye hedeflediği yıllık büyüme oranı %5 ila %6 arasında olması hedeflenmektedir. Ayrıca, hedefler arasında enflasyonu düşürmek, istikrarlı bir cari açık sürdürmek ve ihracata dayalı büyümeyi hedeflemek gibi hedefler de bulunmaktadır (OBKP, 2019). Onbirinci Kalkınma Planı dönemi boyunca, Türkiye'nin dış ticaret hacminin artırılması, teknoloji üretiminde öncü olunması, bölgesel kalkınmanın sağlanması, turizm sektörünün canlandırılması gibi çeşitli konularda çalışmalar yapılmıştır. Plan dönemi, aynı zamanda Türkiye'nin enerji, iletişim ve ulaştırma gibi altyapı alanlarında önemli yatırımlar yapmayı hedeflediği bir dönem olmuştur (OBKP, 2019). Onbirinci Kalkınma Planı dönemi, Türkiye'nin ekonomik yapısında önemli değişimleri beraberinde getirmesi planlanan ve Türkiye ekonomisine önemli katkılar sağlaması hedeflenen bir dönemdir. Ancak, iç ve dış etkenlerin (Kahramanmaraş Depremleri, Rusya-Ukrayna Krizi, Göçmen Sorunları ve Döviz/Enflasyon oranlarındaki hızlı yükseliş) çeşitliliği nedeniyle ekonomik hedeflerin tamamen gerçekleştirilemeyebileceği bir dönem olma ihtimali vardır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm kalkınma planları, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınması için önemli adımlar atılmasını sağlamıştır. Bu planlar, ülkenin sanayileşmesi, modernleşmesi, işsizliğin azaltılması, yoksulluğun önlenmesi, çevrenin korunması, sosyal adaletin sağlanması ve insan kaynaklarının geliştirilmesi gibi konularda önemli katkılar sunmuştur. Türkiye'nin kalkınma planlarında genel hatlarıyla bakıldığında şu ana başlıklar altında hedefler belirlenmiştir;

- **Ekonomik Büyüme:** Kalkınma planları, Türkiye'nin ekonomik büyümesini hızlandırmak, GSYİH'yi artırmak ve refah düzeyini yükseltmek için bir dizi politika ve stratejiler önerir.
- **İstihdam:** Kalkınma planları, işsizliği azaltmak, insanların iş gücüne katılımını artırmak ve daha nitelikli işlere erişim sağlamak için politikalar önerir.
- **Bölgesel Kalkınma:** Türkiye'nin her bölgesinde ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerin teşvik edilmesi ve bölgesel kalkınmanın sağlanması hedeflenir.
- **Eğitim ve Sağlık:** Kalkınma planları, eğitim ve sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmak, insan sağlığına ve eğitime erişimini yaygınlaştırmak için politikalar önerir.
- **Tarım:** Türkiye'nin tarımsal üretim kapasitesinin artırılması ve tarım sektörüne yönelik politikalar önerilir.

Türkiye'nin kalkınma planları, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınması için önemli bir araçtır. Bu planlar, belirli bir süre boyunca ekonomik, sosyal ve kültürel hedefler belirleyerek, politika ve stratejiler geliştirerek, bu hedeflere ulaşmayı hedeflerler. Bu hedeflerin gerçekleşmesi ancak kalkınma planlarının uygulamaya konulması sayesinde mümkündür.

Türkiye'nin kalkınma planları arasında, ekonomik ve sosyal kalkınmaya ağırlık veren, dış ticaretin artırılması, sanayileşme, bölgesel kalkınma, istihdamın artırılması, eğitim, sağlık, çevre korunması ve turizm gibi birçok konuda politikalar ve stratejiler öneren planlar yer almaktadır. Ancak, bu planların uygulama süreçlerinde bazı zorluklar yaşandığı da görülmektedir. Bazı planlar yeterli bütçe ayrılmadığı veya hedefler gerçekçi olmadığı için başarısız olurken, bazı planların hedeflerine ulaşması zaman almıştır/alacaktır. Ancak, bu planların uygulamasının başarılı olması için birçok faktör göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlar arasında, planların hedeflerinin gerçekçi olması, bütçenin yeterli olması, politik istikrar, eğitim seviyesinin yüksekliği, genç nüfus potansiyelinin aktif katılımı, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün desteği, doğru yönetim ve denetim mekanizmaları ve de en önemlisi hukuk devleti ilkesinin uygulanması gibi faktörler yer almaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin son dönemde uyguladığı kalkınma planları, ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan ülkenin kalkınmasına önemli katkılar sağlamıştır. Kalkınma planlarındaki hedeflerin gerçekleştirilmesi için ülkenin sosyo-ekonomik durumu daha rasyonel bir şekilde gözlemlenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte teknolojik ve inovasyon alanında ilerleme kaydedilmesi, insan kaynaklarının geliştirilmesi, gençlere yönelik somut hedeflerin belirlenmesi ve çevrenin korunması gibi konulara daha fazla önem verilmesi dikkat edilmesi gereken konu başlıkları olarak karşımızda durmaktadır. Konumuz itibarıyla tüm bu etkenleri değerlendirmekten

ziyade kalkınma planlarının gençlik politikaları çerçevesinde nasıl ele alındığı ve hangi konu başlıklarına göre hedefler belirlendiği üzerine değerlendirme yapılmıştır.

4. TÜRKİYE'DEKİ KALKINMA PLANLARINDA GENÇLİK POLİTİKALARI VE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Kalkınma planlarındaki konu çeşitliliği göz önüne alındığında ülkenin gelecek imarı açısından sosyo- kültürel başlıklar altında en dikkat çekici konusu gençliktir. Bu konuda her kalkınma planında doğrudan ve dolaylı olarak gençlik konusuna değinilmiştir. İlk dönemlerde göze çarpan husus gençlik ile ilgili politik hedeflerin gençleri zararlı alışkanlıklardan korumaya yönelik olduğu görülürken, sonraki dönemlerde gençliğin ekseriyetine yönelik bireysel gelişmelerini de destekleyecek politikalar belirlenmeye çalışıldığı görülmüştür. Bu doğrultuda kronolojik sıralamaya göre kalkınma planlarında gençlik politikaları ve bunlara ilişkin değerlendirmelerin sıralanarak özetlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

4.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)'nda Gençlik Politikaları

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967), Türkiye'nin modernleşme sürecindeki ilk kalkınma planıdır. Bu plan, gençlik politikalarını ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan ele almıştır. Planın öncelikli hedeflerinden biri, genç nüfusun eğitim, sağlık, istihdam ve sınıf farklılıklarının azaltılması yoluyla toplumsal statüdeki yerlerinin yükseltilmesidir. Bu hedefler, genç nüfusun refahını artırmayı ve ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmasını sağlamayı amaçlamaktadır (BBYKP, 1962).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda gençlik konusu özellikle eğitim, sağlık ve istihdam açısından ele alınmıştır. Plan, gençlerin eğitimine öncelik vermeyi ve eğitim konusunda fırsat eşitliği oluşturmayı hedeflemiştir. Bunun için, okul öncesi eğitim kurumlarının artırılması ve milli eğitim programlarına uygun bir şekilde eğitimlerin verilmesi planlanmıştır. Ayrıca, her öğrencinin öğrenme seviyesine uygun bir eğitim planı getirilmesi öngörülmüştür (BBYKP, 1962).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, tüm gençlerin sağlık hizmetlerine erişimi sağlanmasını, sağlık sorunlarının en aza indirgenmesini ve sağlıklı bir yaşam için gereken eğitim ve bilgi sağlanmasını hedeflemiştir. Bunun yanı sıra, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda gençlerin istihdamına önem verilmiştir. Plan, gençlerin işgücü piyasasına katılımının teşvik edilmesi ve mümkün olan en iyi iş koşullarını sunma hedefiyle istihdam politikalarını ele almıştır. Ayrıca, gençlerin mesleki eğitimi ve yeterliliklerinin artırılması için kurumlar, okullar ve işletmeler arasında bir işbirliği ağı kurulması planlanmıştır (BBYKP, 1962).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ele alınan gençlik politikalarının olumlu sonuçları, planın uygulamaya konması sonrasında görülmüştür. Plan, eğitim, sağlık ve istihdam konularındaki yatırımlar sayesinde genç nüfusun refahını ve yaşam standardını iyileştirmiştir. Gençler, kalkınmanın öncelikli unsuruna dönüşmekle kalmamış, aynı zamanda ülkenin kalkınmasına doğrudan katkıda bulunmuştur. Gençlerin sanayi sektöründe istihdam edilmelerini sağlamak için mesleki eğitim programlarının yaygınlaştırılması, genç girişimcilerin desteklenmesi ve kooperatiflerin kurulması yer almıştır. Plan, gençlerin mesleki eğitimlerini ve teknik becerilerini geliştirmelerini sağlamak için mesleki eğitim okullarının açılmasını öngörmüştü. Ayrıca, gençlerin üniversite eğitimi almalarını kolaylaştırmak için burs ve kredi imkânları sunulmuştur (İBYKP, 1967). Ancak, bu Kalkınma Planı'nın uygulanması sırasında bazı sorunlarla karşılaşmıştır. Öncelikle, planın hedefleri, ekonomik zorluklar ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle gerçekleştirilememiştir. Ayrıca, planın uygulanmasında kaynak yetersizliği de önemli bir sorun olmuştur. Bu Kalkınma Planı'nın gençlik politikalarına verdiği önem ve gençlerin eğitimi ve istihdamına yönelik öngörülen politikalar, Türkiye'nin sonraki yıllarda gençlik politikaları konusunda ilerlemesine katkı sağlamıştır.

4.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)'nda Gençlik Politikaları

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972), Türkiye'nin kalkınma hedeflerini belirlemeyi ve bu hedeflere ulaşmak için atılacak adımları ortaya koymayı amaçlayan bir plan dönemidir. Planın gençlik politikaları, birinci kalkınma planındaki gibi eğitim, sağlık ve istihdam odaklı ele alınmıştır. Bu politikaların amacı, genç nüfusun sosyal ve ekonomik açıdan gelişimine katkı sağlamak ve Türkiye'nin kalkınmasına öncülük etmektir. Bu hedefler doğrultusunda, gençlik politikaları da Kalkınma Planı'nın bir parçası olarak ele alınmıştır (İBYKP, 1967).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda eğitim, gençlerin kişisel ve mesleki gelişiminde temel bir faktör olarak ele alınmıştır. Plan, gençlerin eğitiminde kalitenin artırılması, okul öncesi eğitimin tüm anaokullarında sunulması, okul sonrası etkinliklerin artırılması ve ilköğretim süresinin altı yıldan yedi yıla çıkarılması gibi hedefleri içermektedir. Ayrıca, eğitim sistemine yapılacak yatırımların yanı sıra, öğretmen eğitimi ve mesleki eğitim de öncelikli konular arasında yer almıştır (İBYKP, 1967).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, işsizliğin azaltılması ve istihdamın artırılması, özellikle gençler için önemli hedefler arasında yer almıştır. Plan, gençlerin işgücüne katılması için meslek liselerinin sayısının artırılması, meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması ve diğer istihdam yaratan politikaların uygulanması şeklinde belirtilen hedefleri içermektedir. Bununla birlikte plan, işçi sağlığı ve güvenliği konularında da önlemler getirerek, işsizliğin yanı sıra iş kazalarının ve meslek hastalıklarının azaltılmasını hedeflemiştir (İBYKP, 1967).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda gençlerin sağlık hizmetlerine erişimi de öncelikli bir konu olarak ele alınmıştır. Gençlerin sağlık hizmetlerine daha kolay ve yaygın bir şekilde erişebilmeleri için, devlet hastaneleri ve sağlık merkezleri, gençlerin ihtiyaçlarına uygun şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca, plan, sağlık hizmetleri sunumunun geliştirilmesi, sağlıklı yaşamın teşvik edilmesi için bilinçlendirme kampanyalarının düzenlenmesi ve toplu koruyucu sağlık önlemlerinin geliştirilmesi gibi hedefleri de içermiştir (İBYKP, 1967).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınması için gençlerin rolünü vurgulamış ve gençlik politikalarına önem vermiştir. Planın, gençlik politikalarını ele alan hedefleri, Türkiye'nin kalkınması ve modernleşmesi yolunda önemli bir adım olmuştur.

Bu Kalkınma Planı, gençlerin eğitime de önem vermiştir. Plan, gençlerin eğitimini geliştirmek için üniversitelerin sayısını arttırmayı, teknik eğitim okullarının açılmasını, öğretmenlerin niteliğinin yükseltilmesini, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasını ve kız çocuklarının eğitime daha fazla önem verilmesini öngörmüştür. Bunlar arasında, gençlerin işsizliğinin önlenmesi için kamu sektörü ve özel sektörde istihdam edilmelerinin teşvik edilmesi, mesleki eğitim programlarının yaygınlaştırılması, genç girişimcilerin desteklenmesi ve kooperatiflerin kurulması yer almıştır (İBYKP, 1967).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, gençlik politikaları ile Türkiye'nin refahını ve kalkınmasını bir araya getirmek için bir fırsat sunmuştur. Eğitim, sağlık ve istihdam gibi konuların ele alınması, genç nüfusun sosyo-ekonomik açıdan kalkınmasına katkıda bulunarak, Türkiye'nin kalkınma hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmuştur. Planın öngördüğü politikalar, Türkiye'nin sonraki yıllarda gençlik politikaları konusunda ilerlemesine katkı sağlamıştır. Türkiye'nin bugünkü koşulları göz önüne alındığında, gençlerin eğitimi ve istihdamı konularının hala önemini koruduğu ve bu konuda alınacak politikaların Türkiye'nin geleceği için önem taşıdığı görülmektedir.

4.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)'nda Gençlik Politikaları

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977), gençlik politikası konusunda Türkiye için önemli bir dönüm noktasını temsil etmektedir. Planda, genç nüfusun eğitim, sağlık, istihdam ve fertler arası sosyal dayanışması açısından yükseltilmesi hedeflenmiştir. Bunun yanı sıra, plan gençlik politikalarında ciddi bir değişim yönlendirmiş ve geniş kitlelerin katılımına ve takım çalışması prensiplerine önem verilmesini öngörmüştür (ÜBYKP, 1972).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, eğitime verilen önem, önceki planlardaki gibi korunmuştur. Ancak, daha önceki planlardan farklı olarak, planın bu bölümü, eğitimde kalitenin artırılması ve öğretmenlerin mesleki eğitimlerinde önemli bir adım olan yeni müfredatların hazırlanması ile ilgili hedefleri de içermiştir. Planın gençlik politikasında eğitimin daha iyi bir nitelikte sağlanması konusunda belirlediği hedefler, Türkiye'de eğitim sisteminde yeniliklere imza atılmasına da öncülük etmiştir (ÜBYKP, 1972).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ayrıca, genç nüfusun işgücü piyasasına girişlerinde, istihdamda önemli bir artışın olmasına yönelik birçok hedef belirlemiştir. Bu kapsamda plan, mesleki eğitimde yeni polikliniklerin açılması, küçük işletmelerin özendirilmesi, tarım ve turizm sektöründeki iş imkânlarının artırılması, kamu sektöründe çalışma koşullarının iyileştirilmesi gibi hedefler belirlemiştir. Ayrıca, plan, gençlerin istihdam edilmesi için çeşitli politikalar da öngörmüştür. Bunlar arasında, gençlerin işsizliğinin önlenmesi için kamu sektörü ve özel sektörde istihdam edilmelerinin teşvik edilmesi, mesleki eğitim programlarının yaygınlaştırılması, genç girişimcilerin desteklenmesi ve kooperatiflerin kurulması yer almıştır. Planın öngördüğü politikalar, Türkiye'deki gençlerin eğitim ve istihdamı konularında ilerlemeler yapılması için önemli

bir fırsat sunmuştur. Planın bu hedefleri, işsizlik oranının düşürülmesi ve gençlerin istihdam edilmeleri için önemli adımlar olarak değerlendirilebilir. Ancak, planın uygulanması sırasında ekonomik zorluklar ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle hedefler gerçekleştirilememiştir. Ayrıca, planın uygulanması sırasında kaynak yetersizliği de önemli bir sorun olmuştur.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda gençlik politikasının en önemli noktalarının başında sağlık konusu gelmektedir (ÜBYKP, 1972). Plan, gençleri tabi oldukları enfeksiyonlardan korumak amacıyla, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki tüm öğrenciler için ücretsiz aşı programlarını başlatmıştır. Ayrıca, geniş kapsamlı aile planlaması kampanyaları da düzenlenmiştir.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, Türkiye'nin gençlerin ihtiyaçlarının sağlanması konusunda attığı en önemli adımlardan biridir. Planın dikkate alınması, ülkenin gençlik politikalarına yeterli bir ilgi ve yatırım göstermesi gerektiğini vurguluyor (ÜBYKP, 1972). Planın uygulanması sırasında, özellikle ekonomik gelişmeler nedeniyle bazı zorluklar oluşmuştur.

Planın öngördüğü politikalar, Türkiye'nin sonraki yıllarda gençlik politikaları konusunda ilerlemesine katkı sağlamıştır. Sonraki yıllarda, Türkiye, gençlerin eğitimi ve istihdamı konularına daha fazla önem vererek, mesleki eğitim programlarını ve genç girişimcileri destekleyen politikaları uygulamaya koymuştur. Sonuç olarak, bu Kalkınma Planı, gençlik politikalarına verilen önemi vurgulayan bir kalkınma planıdır.

4.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)'nda Gençlik Politikaları

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983), Türkiye'nin gençleri için tasarlanan politikaların önemli bir evrimini temsil etmektedir. Plan, genç nüfusun eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal refahı için bir dizi hedef belirlemiştir (DBYKP, 1978). Ekonomik olarak zor zamanlarda hazırlanan plan, Türkiye'nin gençlerin ihtiyaçlarını karşılamak adına hayati bir adım olmuştur.

Planın en önemli öncelikleri arasında eğitim yer almaktadır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, önceki kalkınma planlarına benzer şekilde, eğitim kalitesinin yükseltilmesini ve öğrenci sayılarına uygun düzeyde okul açılmasını hedeflemiştir. Aynı zamanda, okul öncesi eğitime daha fazla önem verilmesi, okul dışı eğitim faaliyetlerinin artırılması ve bilgisayar teknolojisinin eğitimde kullanılmasına yönelik çalışmaları da içermiştir (DBYKP, 1978).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ayrıca istihdam politikalarına önem vermiştir. Genç işsizliği ve işsizliğin artması nedeniyle, plan, iş gücü piyasalarındaki sorunların çözülmesini ve gençlerin katılımını teşvik etmek için yeni iş alanlarının açılmasını öngörmüştür. Bu kapsamda, genç meslek sahiplerine kredi sağlanması, gençlerin girişimci olmaya yönlendirilmesi gibi hedefleri barındırmıştır (DBYKP, 1978).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın diğer önemli bir hedefi, gençlerin sosyal yaşamda yer almalarını teşvik etmektir. Plan, gençlerin organizasyon ve kulüplerde bir araya gelmelerini, sosyal etkinlikler, tiyatrolar ve sinema faaliyetlerinin artırılmasını amaçlamıştır. Ayrıca plan, kültür ve sanat faaliyetleri, müze ve sergilerin desteklenmesi ve daha fazla genç nüfusun bu etkinliklere katılabilmesi için özel kampanyalar düzenlenmesi öngörülmüştür (DBYKP, 1978).

Planın uygulanması sırasında ekonomik sıkıntılar ve siyasi dalgalanmalar yaşanmış; ancak bu politikaların hayata geçirilmesiyle birlikte, Türkiye'nin gençleri için sosyal, kültürel ve ekonomik alanda kısmi de olsa bir ilerleme kaydedilmiştir.

4.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)'nda Gençlik Politikaları

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989), Türkiye için oldukça önemli bir kalkınma planıdır. Plan, dönemin ekonomik sıkıntılara karşı koyarak Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarındaki gelişimi hedeflemiştir. Genç nüfusu da düşünerek, plan içinde birçok hedef belirlenmiştir (BEBYKP, 1984).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, gençlerin istihdam ve eğitim olanaklarının artması için bir dizi tedbirler öngörmüştür. Bu kapsamda, gençlerin meslek edindirmelerine yönelik destekleyici politikalar geliştirilmiştir. Ayrıca, genç işsizliğinin azaltılması ve istihdam edilmesi için yeni iş alanları yaratılması hedeflenmiştir. Plan aynı zamanda, gençlerin eğitim düzeyini artırmak için de önemli hedefler belirlemiştir. Plan, okul öncesinde yapılan eğitimin kalitesini ve yaygınlığını artırmayı, tüm öğrencilerin okula devam oranını yükseltmeyi ve teknik eğitim programlarının sayısını artırmayı amaçlamıştır (BEBYKP, 1984).

Plan, gençlerin sağlık hizmetlerine erişimlerini de artırmayı hedeflemiştir. Bu çerçevede, genç nüfusun sağlık hizmetlerinden yararlanabilmesi için ilçe ve köylerde sağlık merkezlerinin açılması hedeflenmiştir. Ayrıca, gençlerin aşı olmaları, aile planlamasına yönelik faaliyetler geliştirilmesi, cinsel sağlık hizmetleri ve hastalık önleme kampanyaları da plan dâhilinde yer almıştır (BEBYKP, 1984). Diğer bir önemli hedef ise gençlerin sosyal hayatta daha aktif olmalarını sağlamak olmuştur. Bu hedef doğrultusunda gençler için fırsatlar yaratılması amacıyla, gençlik merkezleri, kulüpler ve organizasyonlar kurulması amaçlanmıştır. Ayrıca, gençlerin katılımı için sportif, kültürel ve sanatsal etkinliklerin düzenlenmesi öngörülmüştür (BEBYKP, 1984).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Türkiye'nin gençlerin ihtiyaçlarını karşılamak için yüksek önceliklerle planlar hazırladığını gösterir. Bununla birlikte, planın uygulanması sırasında bazı zorluklar yaşanmıştır. Yüksek işsizlik oranları ve ekonomik sıkıntılar, planın bazı hedeflerinin gerçekleştirilmesini zorlaştırmıştır. Ancak, ülke genelinde gerçekleştirilen reformlar sayesinde, gençlerin ihtiyaçları önemli ölçüde karşılanmıştır. Sonuç olarak, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Türkiye'nin gençlik politikalarında önemli bir adım olmuştur ve günümüzde gençlere sağlanan olanakların temelinde yatan stratejileri ortaya koymuştur.

4.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)'nda Gençlik Politikaları

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), Türkiye'nin gençlik politikalarında önemli bir dönüm noktası ve adımları atmış bir kalkınma planıdır. Plan, ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini hedeflemiş ve gençlerin bu gelişimin bir parçası olmasını sağlamayı amaçlamıştır. Genç nüfusun istihdam olanaklarının artırılması, eğitim seviyesinin yükseltilmesi ve sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda öncelikli hedeflerden biri olarak belirlenmiştir. Plan, bu hedefler doğrultusunda gençlere sunulan politikalara odaklanmıştır ve gençlerin ihtiyaçlarına uygun programlar geliştirilmiştir. Plan, gençlerin eğitim imkânlarına erişimini artırmayı ve eğitim kalitesini yükseltmeyi hedeflemiştir. Bu doğrultuda, örgün eğitimdeki ders programlarının güncellenmesi ve yeniden yapılandırılması, mesleki eğitim ve teknik eğitim programlarının çeşitlendirilmesi öngörülmüştür. Yükseköğretim sisteminin özertleştirilmesi de bu planın önemli hedeflerindedir (ABYKP, 1989).

Plan, gençlerin istihdam edilmesini önemli bir hedef olarak ele almıştır. Bu doğrultuda, yeni iş fikirlerinin keşfi ve girişimciliğin teşvik edilmesi, gençlere kredi sağlanması, staj imkânlarının artırılması, gençlerin vasıflarının geliştirilmesine yönelik eğitim ve kurslar düzenlenmesi gibi politikalar plan dâhilinde yer almıştır. Sağlık hizmetleri açısından plan, gençlerin ihtiyaçlarını karşılamak için önemli hedefler belirlemiştir. Bu hedefler doğrultusunda, çocuk ve genç sağlığına yönelik koruyucu sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, aile planlaması faaliyetlerinin artırılması, cinsel sağlık hizmetleri ve HIV/AIDS önleme kampanyaları geliştirilmesi, uyuşturucu kullanımının önlenmesi gibi politikalar yer almıştır. Plan, gençlerin sosyal hayatlarına katılımını teşvik etmek için de önemli adımlar atmıştır. Bu çerçevede, gençlerin kültürel etkinliklere, spor faaliyetlerine ve sosyal kulüplere katılmalarını sağlayacak politikalar geliştirilmiştir. Ayrıca, gençlerin toplumun önemli sorunlarına duyarlı hale gelmelerine yönelik farkındalık kampanyaları da planın önemli bir hedefi olmuştur (ABYKP, 1989).

Nihai olarak Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, Türkiye'nin gençlik politikalarında önemli bir dönüm noktası ve adımlarını temsil etmektedir. Plan, gençlerin ihtiyaçlarına uygun programlar geliştirerek, gençlerin daha sağlıklı, daha eğitilmiş ve daha istihdam edilebilir bireyler haline gelmelerini sağlamayı hedeflemiştir. Bu politikaların gerçekleştirilmesi, genç nüfus için ülkedeki yaşam kalitesini artırmış ve daha umut verici bir gelecek sunmuştur. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, gençlik politikaları açısından geniş bir perspektif sunmuştur. Plan, gençlerin eğitim, istihdam, sağlık, sosyal koruma ve sosyal hayata katılımı gibi alanlarda desteklenmesine yönelik hedefler belirlemiştir. Bunun yanı sıra, planın gençlik politikalarına yönelik stratejileri, gençlerin bilgi ve teknolojiye erişimlerinin kolaylaştırılması, kamu-özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi ve gençlerin katılımının sağlanması gibi konuları ele almıştır. Özellikle, ekonomik kriz ve siyasi istikrarsızlık nedeniyle hedeflerin tam olarak gerçekleştirilemediği görülmüştür. Bunun yanı sıra, gençlerin istihdam sorunu hala devam etmiş ve gençlerin işsizlik oranları yüksek seviyelerde kalmıştır. Ayrıca, planın gençlik politikalarına yönelik stratejilerinin uygulamada yeterince etkili olmadığı ve bazı hedeflerin gerçekleştirilmesi için daha fazla çaba harcanması gerektiği de görülmüştür. Bu nedenle, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın gençlik politikaları açısından ele alınması, hem hedeflerin belirlenmesi hem de gerçekleştirilmesi açısından önemli bir adım olmuştur. Ancak, planın gerçekleştirilmesinde yaşanan zorluklar, gençlik politikalarının uygulanmasında daha etkili ve sürdürülebilir stratejilerin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

4.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)'nda Gençlik Politikaları

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) dönemi Türkiye'sinin gençlik politikalarına dair öncelikli hedefleri belirlemiş bir kalkınma planıdır (YBYKP, 1995). Bu dönemde, Türkiye nüfusunun yarısından fazlası 25 yaşın altındaydı ve plan bu nedenle gençlerin işgücüne katılımını ve sosyal hayata entegrasyonunu hedef almıştır.

Planın en öncelikli hedefi, gençlerin eğitim imkânlarının iyileştirilmesi olmuştur. Türkiye'nin ortaöğretimden yükseköğretime kadar bölümleri dâhilinde verdiği eğitim kalitesinin yükseltilerek, gençlerin nitelikli iş gücü arzı sağlanmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'nin üniversite eğitiminde ders programları iyileştirilmiş, yabancı dil öğrenimi ve mesleki eğitimlere yer verilerek gençlerin dünya piyasasına entegre olması hedeflenmiştir. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, gençlerin istihdamı için önemli bir yol haritası belirlemiştir. Bu doğrultuda, Türkiye'de girişimciliğin teşvik edilmesi, işletmelerin devlet tarafından sağlanan ekonomik destekler ve gençlere krediler sunulması gibi politikalar geliştirilmiştir. Ayrıca, gençlerin vasıflarının artırılması, üniversitelerin sektörlere bağlı araştırma yapma kapasitesinin artırılması, staj olanaklarının çoğaltılması gibi önlemlerle gençlerin iş hayatına adım atmaları sağlanmıştır (YBYKP, 1995).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ayrıca, gençlerin sağlık hizmetlerine erişimini de öncelikli amaçlar arasına almıştır. Bu bağlamda, sağlık kurumlarına erişim, toplum sağlığı hizmetleri, üreme sağlığı hizmetleri, hızlı tanı teknikleri ve bulaşıcı hastalıkların önlenmesi gibi konulara ağırlık verilmiştir. Ayrıca, gençlere yönelik sigara, alkol, uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıkların önlenmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, gençlerin toplumda daha aktif ve farkındalık sahibi bireyler olmalarını teşvik etmek amacıyla kültür-sanat ve spor alanlarında projeler geliştirilmiştir. Gençlik kulüpleri ve gençlik merkezleri açarak onların topluma uyumlu bireyler haline gelmeleri için çalışmalar yapılmıştır. Bu kapsamda, gençlerin sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması, sosyal koruma programlarının genişletilmesi ve gençlerin kültürel etkinliklere katılımlarının teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Bunlara ek olarak, gençlerin sivil toplum faaliyetlerine katılımlarının teşvik edilmesi, gençlik merkezlerinin açılması, gençler arasında çevre bilincinin oluşması için eğitimler düzenlenmesi ve gençlerin diyalog ve işbirliği imkânlarının artırılması amaçlanmıştır (YBYKP, 1995).

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın gençlik politikalarına yönelik stratejileri arasında, kamu-özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi, gençlerin katılımı ve görüşlerinin alınmasının sağlanması ve gençlerin bilgi ve teknolojiye erişimlerinin kolaylaştırılması gibi konular yer almıştır. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın gençlik politikaları açısından ele alınması, Türkiye'de gençlerin eğitim, istihdam, sağlık, sosyal koruma ve sosyal hayata katılımları gibi alanlarda desteklenmesine yönelik önemli hedefler belirlediğini göstermektedir. Plan, gençlerin istihdam edilebilirliklerinin artırılması, eğitim ve mesleki eğitim programlarının geliştirilmesi, sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması ve kültürel etkinliklere katılımlarının teşvik edilmesi gibi konulara odaklanmıştır (YBYKP, 1995). Bununla birlikte, planın uygulanması ve hedeflerin gerçekleştirilmesinde, özellikle gençlerin katılımı ve görüşlerinin alınması gibi konularda daha fazla çaba harcanması gerekmektedir. Gençlerin sivil toplum faaliyetlerine katılımlarının teşvik edilmesi ve gençlik merkezlerinin açılması gibi adımlar da somut adımlar olarak görülebilir. Ayrıca, planın uygulanması için kaynakların yeterli bir şekilde tahsis edilmesi ve planın takip edilmesi de önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın gençlik politikaları, Türkiye'de gençlerin kalkınmada daha aktif rol almalarına yönelik hedefler belirlemiştir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için planın uygulanması ve gençlerin katılımı ve görüşlerinin alınması gibi konularda daha fazla çaba harcanması gerekliliği önemini korumuştur. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Türkiye'de gençlere yönelik politikaların önemli bir adımı olmuştur. Bu dönemde, gençlerin iş piyasasına girişi için politikalar hazırlanarak onların ülke ekonomisine katılımı sağlanmış; gençlerin sağlık, eğitim ve kültür-sanat faaliyetlerinde yer almaları bir devlet geleneği haline gelmiştir. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı gençlere sağlanabilecek imkânları ve katkıları öngörmekte olan önemli bir paradigmatik yapıyı oluşturmuştur.

4.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)'nda Gençlik Politikaları

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) Türkiye'de gençlik politikalarının daha da geliştirilmesi ve gençlerin ülkede daha iyi koşullarda yaşamaları için çeşitli adımlar atılmıştır. Plan, özellikle genç nüfusun işsizliği ve sosyal hayata katılımı konularında çözümler önermiştir. Planın en önemli hedefi, gençlerin işgücüne katılımını artırmaktır. Bunun için, devlet tarafından işgücü piyasasındaki verimliliği ve istihdam olanaklarını artırıcı tedbirler alınmıştır. Gençlerin meslek edinmeleri, yatırım yapmaları ve kendi işlerini kurmaları için özel

sektör ve kamu arasında işbirliği yapılmıştır. Bunun yanı sıra, finansman olanakları da genişletilmiş ve gençlere yönelik krediler sağlanmıştır (SBYKP, 2000).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, gençlerin eğitim kalitesinin iyileştirilmesi ve eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması da önemli bir konu olarak ele alınmıştır (SBYKP, 2000). Eğitim seviyesinin artırılması, gençlerin nitelikli iş gücü arzını sağlama yolunda atılmış bir adımdır. Eğitim için, işletmeler ve üniversiteler arasında işbirliği yapılarak, öğrencilerin iş dünyasıyla birebir tanışmaları sağlanmıştır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ayrıca, gençlerin sağlık ve sosyal hayatlarına da odaklanmıştır. Hükümet, gençlere sağlık hizmetlerine erişimde kolaylıklar sağlamıştır. Ayrıca, sportif ve kültürel etkinliklere katılımı teşvik etmek amacıyla, gençlik kulüpleri ve etkinlik alanları da kurulmuştur. Gençlerin boş zamanlarını değerlendirmeleri, sosyal hayata daha fazla katılmaları ve ülkenin geleceğine daha fazla katkı sunmaları amaçlanmıştır (SBYKP, 2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile birlikte, gençlerin yaşadıkları çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınma da önem taşımıştır. Bu doğrultuda, çeşitli projeler geliştirilmiş, gençlere çevre bilinci eğitimleri verilmiş ve çevre dostu politikaların benimsenmesi sağlanmıştır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın gençlik politikaları arasında, gençlerin istihdam edilebilirliklerinin artırılması hedeflenmiştir (SBYKP, 2000). Bu kapsamda, gençlerin mesleki eğitim programlarına katılımlarının artırılması, işletme kurma ve girişimcilik faaliyetlerine destek verilmesi ve özel sektörün gençlerin istihdamına yönelik teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Plan ayrıca, genç girişimciliğini desteklemek için önemli adımlar atmıştır. Bununla birlikte, gençlerin sivil toplum faaliyetlerine katılımı ve gençlik merkezleri gibi konulara daha fazla ağırlık verilmesi gerektiği düşünülebilir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın gençlik politikaları arasında, gençlerin sosyal hayata aktif katılımının artırılması da hedeflenmiştir. Bu kapsamda, gençlerin sivil toplum faaliyetlerine katılımlarının teşvik edilmesi, gençlik merkezlerinin açılması ve gençlerin diyalog ve işbirliği imkânlarının artırılması amaçlanmıştır (SBYKP, 2000). Nihayetinde Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Türkiye'de gençlerin sosyal hayata katılımını, eğitim kalitesini ve işgücüne katılımlarını artırmayı amaçlayan bir plan olmuştur. Ancak Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın gençlik politikaları, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'na kıyasla daha az ayrıntılı ve somut hedefler belirlemiştir. Örneğin, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda belirtilen gençlik merkezleri ve sivil toplum faaliyetlerine katılım gibi konulara Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda daha az yer verilmiştir.

4.9. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)'nda Gençlik Politikaları

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Türkiye'deki gençler için kapsamlı bir politika belgesi olmuştur. Plan, gençlerin eğitim, işgücüne katılım, sağlık, sosyal hayat ve çevre dostu politikaları kapsayacak şekilde ele alınmıştır. Dokuzuncu Kalkınma Planı, eğitim konusunda önemli hedefler belirlemiştir. Plan, okul öncesi eğitimi zorunlu hale getirerek, gençlerin okul müfredatına uyum sağlamalarını ve okuldan daha az düşme ve bırakma oranlarını hedeflemiştir. Ayrıca, öğretim kalitesini ve öğretim materyallerini iyileştiren politikalar uygulanmış, öğretmenlerin eğitimi için sağlanan kaynaklar artırılmıştır. Böylece, gençlerin eğitim kaliteleri artırılarak işgücü piyasasına daha iyi hazırlanmaları hedeflenmiştir (DKP, 2006).

Dokuzuncu Kalkınma Planı, gençlerin işgücüne katılımını artırmaya yönelik politikalar da belirlemiştir. Gençlerin istihdam olanaklarını ve iş fırsatlarını artırmak için çeşitli krediler ve finansman araçları sunulmuştur. Böylece, gençlerin girişimci olmaları, kendi işlerini kurmaları ve işgücüne katılmaları teşvik edilmiştir. Ayrıca, işe alım süreçlerinde gençlere öncelik verilmesi de öngörülen politikalar arasında yer almıştır. Dokuzuncu Kalkınma Planı, gençlerin sağlık hizmetlerine erişimini artırmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda, gençler için özel sağlık merkezleri açılmış ve gençlere yönelik sağlık programları uygulanmıştır. Plan ayrıca, gençlerin sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazanmalarını hedefleyerek, sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımının önlenmesine yönelik politikalar uygulanmıştır (DKP, 2006).

Dokuzuncu Kalkınma Planı, gençlerin sosyal hayata katılımını teşvik etmek için spor, kültür, sanat ve eğlence alanlarında projeler geliştirilmiştir (DKP, 2006). Gençlerin turizm alanında da istihdam edilmeleri hedeflenmiştir. Plan, gençlerin çevre bilinci kazanmalarına ve çevre dostu politikaların hayata geçirilmesine de önem vermiştir.

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde, Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın gençlik politikalarına yönelik stratejileri arasında, kamu-özel sektör işbirliğinin geliştirilmesi, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi, gençlerin katılımı ve görüşlerinin alınmasının sağlanması ve gençlerin bilgi ve teknolojiye erişimlerinin kolaylaştırılması gibi konular yer almıştır (DKP, 2006). Bununla birlikte, Dokuzuncu Kalkınma

Planı'nın gençlik politikaları, bazı eleştirilere de maruz kalmıştır. Örneğin, planın yeterince somut hedefler belirlemediğini ve uygulamada yetersiz kaldığını iddia edilmiştir. Ayrıca, gençlerin eğitim ve istihdam konularında karşılaştıkları cinsiyet ayrımcılığı, engelli olma durumu, iç göç gibi konuların yeterince ele alınmadığı da eleştirilen noktalar arasındadır (Yaman, 2021; Baş, 2017).

Sonuç olarak, Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın gençlik politikaları, gençlerin kalkınmada aktif rol alması ve kalkınma sürecine katkı sağlaması açısından önemlidir. Plan, gençlerin eğitim, istihdam, sağlık, sosyal koruma ve sosyal hayata katılım gibi alanlarda desteklenmesini hedeflemiştir. Dokuzuncu Kalkınma Planı, gençlerin hayatlarını iyileştirmek ve ülkenin geleceği için daha istikrarlı bir toplum oluşturmak amacıyla kapsamlı bir gençlik politikası sunmuştur. Plan, gençlerin eğitim, işgücüne katılım, sağlık ve sosyal hayatta önemli hedefler belirlemiş, çevreye duyarlı bir politika geliştirmiştir. Bu politikaların hayata geçirilmesiyle birlikte, Türkiye'de gençlerin hayat kalitesi artırılmış, işgücü piyasasında daha aktif katılımları sağlanmış ve sosyal hayatlarına daha fazla entegrasyon sağlanmıştır.

4.10. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)'nda Gençlik Politikaları

Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Türkiye'deki gençlerin ihtiyaçlarını ele alarak kapsamlı bir gençlik politikası oluşturmuştur. Plan, gençlerin eğitim, istihdam, sağlık, sosyal hayat ve çevre politikaları gibi alanlarda ihtiyaçlarını ele almıştır. Onuncu Kalkınma Planı, gençlerin eğitim kalitesini artırmak için önemli hedefler belirlemiştir. Plan, okul öncesi eğitimi zorunlu hale getirerek, öğretim materyallerinin kalitesini artırıp, öğretmenlerin eğitimine yönelik programlara daha fazla kaynak sağlanmasını amaçlamıştır. Ayrıca, STEM (fen, teknoloji, mühendislik, matematik) alanında eğitimlere daha fazla yatırım yapılmış, 21. yüzyıl becerilerine yönelik çeşitli programlar geliştirilmiştir. Böylece, işgücü piyasasında daha iyi hazırlanmış gençlerin yetişmesi hedeflenmiştir (OKP, 2013).

Onuncu Kalkınma Planı, gençlerin istihdam olanaklarını artırmak için politikalar geliştirmiştir. Gençlerin girişimci olmaları ve iş kurmaları için çeşitli teşvikler sunulmuştur. Ayrıca, mesleki eğitim programları genişletilmiş, işletme yönetimi programları hayata geçirilmiştir. Gençlerin işgücü piyasasına daha kolay adapte olmaları ve istihdam olanaklarını artırmaları hedeflenmiştir. Onuncu Kalkınma Planı, gençlerin sağlık hizmetlerine erişimini artırmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda, gençlere yönelik özel sağlık programları ve sağlık merkezleri sunulmuştur. Ayrıca, sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımının önlenmesine yönelik sivil toplum örgütleri ve gençlik kuruluşları ile birlikte politikalar uygulanmıştır (OKP, 2013). Onuncu Kalkınma Planı, gençlerin sosyal hayata daha fazla katılımını teşvik etmek amacıyla sporda ve kültürde gençlerin gelişimine yönelik çalışmalara öncelik vermiştir (OKP, 2013). Gençlere yönelik çevre bilinci eğitimleri ve çevre projeleri hayata geçirilmiştir. Ayrıca, gençlerin turizm alanında istihdam edilmeleri için politikalar uygulanmıştır.

Onuncu Kalkınma Planı'nın gençlik politikaları arasında, gençlerin istihdam edilebilirliklerinin artırılması ve işsizliğin azaltılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, gençlerin mesleki eğitim programlarına katılımlarının artırılması, işletme kurma ve girişimcilik faaliyetlerine destek verilmesi, özel sektörün gençlerin istihdamına yönelik teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra, genç istihdamının artırılması için kamu sektöründe de istihdam fırsatları yaratılması hedeflenmiştir (OKP, 2013).

Sonuç olarak, Onuncu Kalkınma Planı, Türkiye'deki gençlerin ihtiyaçlarını ele alarak kapsamlı bir gençlik politikası sunmuştur. Plan, gençlerin eğitim, işgücüne katılım, sağlık, sosyal hayatta ve çevre politikaları gibi konularda önemli hedefler belirlemiştir. Bu politikaların hayata geçirilmesiyle birlikte, Türkiye'deki gençlerin hayat kalitesi artırılmış ve işgücü piyasasında daha fazla aktif katılımları sağlanmıştır. Ayrıca, gençlerin sosyal hayata daha fazla entegre olmaları ve çevre bilinci kazanmaları amaçlanmıştır. Onuncu Kalkınma Planı'nın gençlik politikaları, gençlerin kalkınmada aktif rol alması ve kalkınma sürecine katkı sağlaması açısından önemlidir. Plan, gençlerin eğitim, istihdam, sağlık, sosyal koruma ve sosyal hayata katılım gibi alanlarda desteklenmesini hedeflemiştir. Ayrıca, gençlerin özel ihtiyaçlarına yönelik politikaların geliştirilmesi ve cinsiyet ayrımcılığı, engellilik, göçmenlik gibi konuların da daha etkin bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bu şekilde, gençlerin kalkınma sürecine daha fazla katkı sağlanmaları mümkün olacaktır.

4.11. On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)'nda Gençlik Politikaları

On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), gençleri önemli bir kaynak, potansiyel bir güç olarak görmekte ve onları toplumun aktif üyeleri olarak görme amacı ile hazırlanmıştır. On Birinci Kalkınma Planı, gençlerin eğitim kalitesini artırmak için bir dizi hedef belirlemiş ve bu hedefleri gerçekleştirmek için politikalar geliştirmiştir.

Plan, okul öncesi eğitimi zorunlu hale getirerek, öğretim materyallerinin kalitesini artırmayı, öğretmenlerin eğitimlerine yönelik programlara daha fazla kaynak sağlamayı hedeflemiştir (OBKP, 2019).

On Birinci Kalkınma Planı, gençleri iş dünyasına kazandırmayı amaçlayan bir dizi politika geliştirmiştir. Plan, gençlerin girişimci olmaları ve iş kurmaları için çeşitli teşvikler sağlamış, yeni işletme kuruluşlarının yapılmasına yönelik çalışmalar yapmayı hedeflemiştir. Ayrıca, mesleki eğitim programları yeniden yapılandırılmış, işletme yönetimi programları hayata geçirilmiştir. Bu politikaların uygulanması ile birlikte, Türkiye'deki iş piyasasında gençlerin daha fazla yer almaları hedeflenmiştir. On Birinci Kalkınma Planı, sağlık politikalarına da yer vermektedir. Gençlerin sağlık hizmetlerine daha kolay erişmeleri için, özellikle psikolojik sağlık konusunda farkındalık programları hayata geçirilmiştir. Ayrıca gençlerin toplumda daha sağlıklı bir rol alabilmeleri için, sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımının önlenmesi, sağlıklı beslenme ve spor faaliyetlerinin teşvik edilmesi amaçlanmıştır (OBKP, 2019).

On Birinci Kalkınma Planı, gençlerin sosyal hayata katılımlarını teşvik etmek amacıyla sporda ve kültürde gençlerin gelişimine yönelik çalışmalar yapmayı hedeflemiştir. Ayrıca, gençlerin çevre bilinci kazanmaları için politikalar uygulanmış, yenilebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesi hedeflenmiştir (OBKP, 2019). On Birinci Kalkınma Planı, gençlerin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatta daha aktif rol almalarını ve bu süreçte desteklenmelerini hedeflemektedir. Bu kapsamda, gençlerin istihdam edilebilirliklerini artırmak, işsizliği azaltmak, eğitim alanında gelişmeler sağlamak ve sosyal hayata katılımlarını artırmak gibi konulara ağırlık verilmiştir. Ancak, On Birinci Kalkınma Planı'nın gençlik politikaları hakkında bazı eleştiriler de getirilebilir. Özellikle, planın gençlerin siyasi katılımlarına yönelik çok fazla bir strateji belirlemediği konusu ve ayrıca, planın uygulanması için gerekli olan kaynakların yeterli olup olmadığı da tartışma konusu olmuştur.

Sonuç olarak, On Birinci Kalkınma Planı, Türkiye'deki gençlerin ihtiyaçlarını karşılamak ve onların toplumun etkin üyeleri olarak yer almalarını sağlamak amacıyla kapsamlı bir gençlik politikası sunmuştur. Plan, gençlerin eğitim, işgücüne katılım, sağlık, sosyal hayat ve çevre politikaları gibi konulara yönelik önemli hedefler belirlemiştir. Bu politikaların uygulanması ile birlikte, Türkiye'deki gençlerin hayat kalitesi yükselecek ve iş piyasasına daha fazla katılım sağlanacaktır. Ayrıca, gençlerin sosyal hayata ve çevre bilincine daha fazla katılımı amaçlanmıştır. On Birinci Kalkınma Planı'nın gençlik politikaları, gençlerin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatta daha aktif rol almalarını hedefleyerek, istihdam, eğitim, sağlık, sosyal koruma ve sosyal hayata katılım gibi konulara odaklanmıştır. Ancak, planın siyasi katılım gibi diğer önemli konuları da ele alması gerektiği düşünülmektedir. Planın uygulanması için ise yeterli kaynakların sağlanması ve stratejilerin etkili bir şekilde uygulanması önemlidir.

5. SONUÇ

Türkiye, genç nüfusu ile önemli bir ülke konumundadır. 2023 yılı itibariyle Türkiye'nin nüfusunun yaklaşık %14'ü 15-24 yaş aralığındadır. Bu nedenle, gençlerin eğitim, işgücü piyasası, sağlık ve sosyal hayatta aktif bir şekilde yer almaları, ülkenin kalkınması için önem atfetmektedir. Türkiye'nin özellikle son on yılda kabul ettiği kalkınma planlarında gençlik politikaları önemli bir yer tutmaktadır.

Türkiye'nin son kalkınma planı olan 2019-2023 dönemi Onbirinci Kalkınma Planı'nda, gençlerin eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal hayatta aktif katılımı konuları ele alınmıştır. Plan, gençlerin mesleki eğitim ve istihdamına odaklanarak, onların işgücü piyasasına aktif katılımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, gençlerin girişimcilik faaliyetlerini desteklemek, sağlık hizmetlerine erişimlerini artırmak ve sosyal hayatta aktif bir rol almalarını sağlamak için çeşitli politikalar belirlenmiştir. Bununla birlikte gençlik politikalarının kalkınma planlarında genel olarak hangi konu başlıkları altında incelendiği kısaca şöyle özetlenebilir;

- **Gençlerin Eğitimi:** Kalkınma planlarında eğitim politikası, gençlerin mesleki eğitime erişimini geliştirmeyi, teknolojik gelişmelerin eğitim alanında kullanımını artırmayı, eğitim kalitesini yükseltmeyi ve gençlerin yabancı dilleri öğrenmelerini teşvik etmeyi hedeflemiştir. Bu amaçla, mesleki eğitim okullarının sayısının artırılması, öğretmenlerin eğitim kalitesinin artırılması ve teknolojik altyapının geliştirilmesi gibi politikalar belirlenmiştir.
- **Gençlerin İstihdamı:** Kalkınma planlarında istihdam politikası, gençlerin işgücü piyasasına daha aktif katılımını teşvik etmeyi, işsizliği azaltmayı, çalışma koşullarını iyileştirmeyi ve işletmelerin gençleri işe almalarını teşvik etmeyi hedeflemiştir. Bu doğrultuda, işletmelerin gençleri işe alırken vergi avantajlarından yararlanmaları, mesleki eğitim programlarına katılan gençlere iş garantisi verilmesi gibi politikalar belirlenmiştir. İstihdam alanında, kalkınma planı gençlerin işgücüne katılımını artırmayı hedeflemektedir. Bu amaçla, gençlerin iş hayatına hazırlanmalarını sağlamak için staj ve çıraklık

programlarına daha fazla önem verilmesi ve gençlere iş fırsatları sunulması öngörülmüş; girişimcilik alanında, kalkınma planı gençlerin yenilikçi ve girişimci ruhlarını desteklemeyi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, gençlere girişimcilik eğitimleri verilmesi ve girişimcilik faaliyetleri için finansal destek sağlanması hedeflenmiştir.

- **Gençlerin Sağlığı:** Kalkınma planlarında sağlık politikası, gençlerin sağlık hizmetlerine erişimlerini artırmayı, cinsel ve üreme sağlığına daha fazla önem verilmesini teşvik etmeyi, sigara, alkol ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıkların azaltılmasını hedeflemiştir. Gençlere ücretsiz sağlık hizmetleri sunulması, cinsel ve üreme sağlığı hizmetlerinin daha geniş kitlelere ulaştırılması, sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımının engellenmesi gibi politikalar belirlenmiştir. Bunların yanında gençlere sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması ve gençlerin sağlıklı yaşam tarzı benimsemeleri için farkındalık çalışmaları yapılması öngörülmüştür.
- **Gençlerin Sosyal Hayatta Aktif Katılımı:** Kalkınma planlarında sosyal politikalar, gençlerin sosyal hayatta aktif bir şekilde yer almalarını teşvik etmeyi, sosyal eşitsizlikleri azaltmayı, gençlerin kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılımını artırmayı hedeflemiştir. Gençlerin geniş kitlelere ulaşan kültürel ve sanatsal etkinliklere katılmaları, gençlik merkezlerinin sayısının artırılması, gençlerin sosyal sorumluluk projelerinde yer almaları gibi politikalar belirlenmiştir. Spor, kültür ve sanat alanlarında ise gençlerin bu alanlarda faaliyet göstermelerini teşvik etmiştir. Bu kapsamda, gençlere spor, kültür ve sanat faaliyetleri için imkânlar sağlanması ve bu alanlarda yetenekli gençlerin desteklenmesi hedeflenmiştir.

Türkiye'deki Kalkınma Planlarında Gençlik Politikaları, gençlerin eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal hayatta aktif katılımı konularına odaklanan önemli politikalar içermektedir. Bu politikalar, gençlerin hayat standartlarını yükseltmeye, işsizlik oranını azaltmaya ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlamaya yöneliktir. Bu politikaların uygulanması konusunda bazı zorluklarla karşılaşmaktadır. Örneğin, gençlerin işgücü piyasasına katılımını artırmak için eğitim sisteminin ve işletmelerin ihtiyaçlarına uygun bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca, sağlık hizmetlerine erişim konusunda bölgesel farklılıklar ve kısıtlı kaynaklar gibi zorluklar da bulunmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye'nin genç nüfus potansiyeli ve kalkınma planlarındaki gençlik politikaları, ülkenin geleceği açısından umut vericidir. Politikaların etkin bir şekilde uygulanması, gençlerin hayat standartlarını yükseltmeye, ülkenin kalkınmasına ve sürdürülebilir bir geleceğe katkı sağlamaya yardımcı olacaktır.

Genel değerlendirmenin dışında Türkiye'nin gençlik politikaları, son iki kalkınma planlarında ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve gençlerin toplumsal, ekonomik ve siyasi hayata aktif katılımı teşvik edilmiştir. Bu planlar, Türkiye'nin geleceğini şekillendirmek için gerekli politikaları belirleyerek gençlerin sosyal, ekonomik ve çevresel yaşamlarında gelişmeler sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Özellikle son dönemlerde Türkiye'nin kalkınma planlarında gençlik politikalarına daha fazla yer verilmesi, gençlerin ülke kalkınmasındaki rolünün fark edilmesi açısından olumlu bir gelişmedir. Genç nüfusun oranının yüksek olduğu Türkiye'de, gençlerin toplumun ve ekonominin gelişiminde önemli bir potansiyele sahip olduğu açıktır. Gençlik politikalarına önem veren ve gençlerin toplumsal, ekonomik ve siyasi hayata aktif katılımını teşvik etmeyi amaçlayan bir yaklaşım benimsemiştir. Ancak, kalkınma planlarında yer alan gençlik politikalarının uygulamaya geçirilmesi ve etkili bir şekilde hayata geçirilmesi önemlidir. Bu noktada, gençlerin istihdam edilmesi, mesleki eğitim ve öğretim programlarına katılımının artırılması, girişimcilik faaliyetlerinin teşvik edilmesi, sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması, spor, kültür ve sanat faaliyetlerine katılımının artırılması gibi konularda daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kalkınma planlarının birçoğu gençlerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerine yönelik politikalar içermiştir. Ancak son yıllarda gençlik politikaları da ayrı bir başlık altında ele alınmaya başlamıştır. Bu politikaların uygulanması ve etkilerinin sürekli olarak izlenmesi, gençlerin potansiyellerinin ortaya çıkmasına ve toplumun geleceği için önemli bir güç olmalarına katkı sağlayacaktır. Ayrıca, gençlerin katılımı ve fikirleri de bu politikaların tasarlanması ve uygulanması sürecinde önemlidir. Gençlerin toplumsal sorunlara duyarlı olmaları, çözüm üretmeleri ve aktif bir şekilde toplum hayatına katılmaları, Türkiye'nin geleceği için büyük önem taşımaktadır.

Kalkınma planlarına dair yapılan değerlendirmeler sonucunda; gençlik politikalarının ülkemizin sosyal, ekonomik ve çevresel kalkınması için önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Kalkınma planları, günümüz gençliğinin sorunlarına çözüm bulmak için önemli bir yol haritası sunmaktadır. Bu politikalar ile gençlerin eğitim ve istihdam olanakları arttırılmakta ve gençlerin sosyal hayatta aktif rol almaları için gereksinim duydukları birçok çalışma hayata geçirilmektedir. Bu planların somut çıktılarının neler olduğu konusu da ayrı ve

spesifik bir çalışmayı gerektirdiğinden dolayı kalkınma planlarının uygulamaya dair sonuçlarına değinilmemiştir.

Sonuç olarak, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Planları ekseninde gençlik politikalarının değerlendirilmesi, olumlu bir tablo çizmektedir. Bununla birlikte politikaların uygulanması konusunda zorluklar sürekli göz önünde bulundurularak politikaların etkin bir şekilde uygulanabilmesi için gençlerin katılımının sağlanması, gençlere özel kaynakların tahsis edilmesi ve kaynakların etkin ve etkili kullanımı, politikaların sürekli gözden geçirilmesi ve özellikle ilgili sivil toplum kuruluşlarından gelen dönütlere göre politikaların periyotlar halinde geliştirilmesi gerekmektedir.

YAZAR BEYANI / AUTHORS' DECLARATION:

Bu makale Araştırma ve Yayın Etiğine uygundur. Beyan edilecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Araştırmanın ortaya konulmasında herhangi bir mali destek alınmamıştır. Yazar, dergiye imzalı “*Telif Devir Formu*” belgesi göndermişlerdir/ Mevcut çalışma için mevzuat gereği etik izni alınmaya ihtiyaç yoktur. Bu konuda yazar tarafından dergiye “*Etik İznine Gerek Olmadığına Dair Beyan Formu*” gönderilmiştir. Yazar, çalışmanın tüm bölümlerine ve aşamalarına tek başına katkıda bulunmuştur. / **This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support. The author sent a signed "Copyright Transfer Form" to the journal. / There is no need to obtain ethical permission for the current study as per the legislation. The "Declaration Form Regarding No Ethics Permission Required" was sent to the journal by the authors on this subject. The author contributed to all sections and stages of the study alone.**

KAYNAKÇA

- ASUTAY, Hikmet (2017), “*Almanya’da Gençlik ve Gençlik Kültürleri Kavramlarının Tanımı ve Tarihsel Gelişimi*”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.19(1), ss.59-74.
- ATAK, Hasan, TATLI, Cemre Erten, ÇOKAMAY, Gökçe, BÜYÜKPABUŞCU, Hanife ve ÇOK, Figen (2016), “*Yetişkinliğe Geçiş: Türkiye’de Demografik Ölçütler Bağlamında Kuramsal Bir Gözden Geçirme*”, **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, S.8(3), ss.204-227.
- ATAKİŞİ, Ahmet ve CEBECİ, Atilla (2022), “*Kalkınma Planlarının Kıyaslamalı Analizi: Türkiye Örneği*”, **Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi**, S.4(2), ss.157-172.
- AYDIN, Suavi ve TAŞKIN, Yüksel (2016), **1960’tan Günümüze Türkiye Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- BAŞ, Halim (2017), “*Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Aileye Yönelik Sosyal Politikaları Üzerinden Bir Değerlendirme*”, **Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.15(2), ss.165-196.
- BAŞ, Halim (2019), “*Farklı Refah Rejimlerinde Genç İşsizliği ve Neet’nin Görünümü: İtalya, İngiltere ve İsveç Örnekleri*”, **Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, S.8(21), ss.125-148.
- CANTEKİN, Ömer Faruk (2019), “*Amerika Birleşik Devletleri’nde Sosyal Hizmet Uygulamaları*”, **Akademik Hassasiyetler**, S.6(12), ss.291-308.
- ÇELİK, Muhammed Sadi (2019), “*Türkiye, Almanya ve İngiltere’de Uygulanan Girişimcilik Politikalarının Karşılaştırılması*”, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, KTÖ Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- ÇELİK, Onur ve ÇETİNER, Sibel (2019), “*Türkiye Ekonomisinde Kalkınma Planları ve Kalkınma Planlarındaki Söylem Değişiklikleri*”, **Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi**, S.2(3), ss.121-131.
- EROL, Sevgi Işık (2013), “*Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri*”, **TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, S.6(1-2), ss.15-43.
- ERSUNGUR, Ş. Mustafa ve TOPCUOĞLU, Abdullah (2014), “*Kalkınma Planlarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkisi Üzerine Bir Analiz*”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.18(2), ss.299-317.

- IŞIK, Volkan (2016), “*Türkiye’de Genç İşsizliği ve Genç Nüfusta Atalet*”, **Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, S.5(11), ss.130-145.
- KAYA, Vedat ve YALÇINKAYA, Ömer (2014), “*Nüfus Ekonomik Büyüme Kaynağı Olabilir Mi? ‘En Az Üç Çocuk’ Politikasına Tarihsel Bir Bakış*”, **Atatürk University Journal of Economics & Administrative Sciences**, S.28(1), ss.165-198.
- ŞENEL UZUNKAYA, Seçil (2020), “*Türkiye Ekonomisi’nde 1923-1977 Yılları Arasındaki Sanayi ve Kalkınma Planlarının Değerlendirilmesi*”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.19, ss.14-30.
- TÜRKDOĞAN, Orhan (2009), **Türk Sanayi Toplumunu**, Timaş Yayınları, İstanbul.
- ÜNAL, Çiğdem (2015), “*Türkiye Nüfusunun Yaşlanma Endeksi ve Potansiyel Destek Oranlarının Dağılımı*”, **Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi (HAYEF)**, S.12(1), ss.321-340.
- YALÇIN, Durmuş, AKBIYIK, Yaşar, ÖZKAYA, Yücel, BOZKURT, Gülnihal, AKBULUT, Dursun Ali, TOKGÖZ, Erdinç, TURAN, Refik, KÖSTÜKLÜ, Nuri, BALCIOĞLU, Mustafa, TURAL, Mehmet Akif, ERASLAN, Cezmi ve AVCI, Cemal (2011), **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara.
- YAMAN, Ahmet (2021), “*Kamu Politikası Analizi Bağlamında Türkiye’nin Gençlik Politikası*”, **IBAD Sosyal Bilimler Dergisi**, S.10, ss.45-71.
- YILDIZ, M. Şerif (2019), “*Stratejik Yönetim Anlayışının Beş Yıllık Kalkınma Planları Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, **Uluslararası Akademik Birikim Dergisi**, S.2(1), ss.7-24.

1. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1962), **BBYKP**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası (E-Doküman), <https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/11/Birinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1963-1967%E2%80%8B.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).
2. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1967), **İBYKP**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası (E-Doküman), <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/%C4%B0kinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1968-1972%E2%80%8B.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).
3. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1972), **ÜBYKP**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası (E-Doküman), <https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/11/%C3%9C%C3%A7%C3%BCnc%C3%BCBe%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1973-1977%E2%80%8B.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).
4. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1978), **DBYKP**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası (E-Doküman), <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/D%C3%B6rd%C3%BCnc%C3%BC-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1979-1983%E2%80%8B.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).
5. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1984), **BBYKP**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası (E-Doküman), <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Be%C5%9Finci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1985-1989.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).
6. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1989), **ABYKP**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası (E-Doküman), <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Alt%C4%B1nc%C4%B1-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1990-1994%E2%80%8B.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).
7. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (1995), **YBYKP**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası (E-Doküman), <https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/11/Yedinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1996-2000%E2%80%8B.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).

8. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI (2000), **SBYKP**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası (E-Doküman), <https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/11/Sekizinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2001-2005.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).
9. KALKINMA PLANI (2006), **DKP**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası (E-Doküman), <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Dokuzuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2007-2013%E2%80%8B.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).
10. KALKINMA PLANI (2013), **OKP**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası (E-Doküman), <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).
11. KALKINMA PLANI (2019), **OBKP**, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kurumsal Web Sayfası (E-Doküman), <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).

<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).

<https://www.dbjr.de/> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).

<https://www.tuik.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 08.03.2023).

